

комісії з політології Міністерства освіти України 1994', *Освіта*, 15 червня, с.12.

6. Зельман, Л., 2014. 'Основні етапи розвитку професійно-технічної освіти в Україні', *Педагогіка і психологія професійної освіти*, №2, с.205–216.

7. Корченко, МО., 2011. 'Тенденції розвитку вищої педагогічної освіти в Україні у 90-х роках ХХ ст.', *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*, №44, с.23–26.

8. Федорчук, О., 2010. 'Політична наука в Україні: процес формування та інституціоналізації', *Емінак*, №1–4, с.90–94.

9. Шендерук, ОБ., 2016. 'Дослідження педагогічної діяльності факультетів іноземних мов ВНЗ України (90-ті рр. ХХ – початок ХХІ століття): історіографічно-джерелознавчі аспекти', *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*, Вип.133, с.259–263.

References

1. Bereziv's'ka, L., 2011. 'Reformuvannya shkil'noi' osvity Ukraїny v umovah derzhavotvorennya (pochatok 90-h rokiv ХХ st.) (Reforming the school education of Ukraine in the conditions of state formation (early 90's of the twentieth century))', *Molod' i rynok*, №6, s.17–21.

2. Vokoljuk, AM., 2015. 'Stanovlennja i rozvytok idej formuvannja zdorovogo sposobu zhyttja starshoklasnykiv u vitchyznjanij pedagogicji (druga polovyna ХХ st.) (Formation and development of ideas of formation of a healthy lifestyle of senior pupils in the domestic pedagogy (the second half of the twentieth century))', *Naukovyj visnyk Mykolai'vs'kogo nacional'nogo universytetu imeni V. O. Suhomlyns'kogo. Serija: Pedagogichni nauky*, №1, s.54–57.

3. Vytkalov, SV., Vytkalov, VG., 2013. 'Z istorii' stanovlennja kul'turologichnoi' osvity v regioni (From the history of the formation of cultural education in the region)', *Kul'tura Ukraїny*, Vyp.42 (1), s.49–59.

4. Vytkalov, VG., 2006. 'Kul'turnyj chynnyk jak faktor duhovnoho stanovlennja molodi (na prykladi analizu sfery dozvilja ta systemy vyshhoi' special'noi' osvity) (Cultural factor as the factor of spiritual formation of youth (on the example of analysis of the sphere of leisure and the system of higher special education))', *Ukraїns'ka kul'tura: mynule, suchasne, shljahy rozvytku: nauk. zap. Rivnens'kogo derzh. gumanitarnogo un-tu*, Rivne: RDGU, Vyp.11, s.96–107.

5. 'Vuzy i politychni nauky. Postanova spil'nogo zasidannja vykonkomu Ukraїns'koi' asociacii' politologiv i naukovо-metodychnoi' komisii' z politologii' Ministerstva osvity Ukraїny 1994 (Higher Education and Political Science. Resolution of the joint meeting of the executive committee of the Ukrainian Association of Political Scientists and the Scientific-Methodical Commission on Political Science of the Ministry of Education of Ukraine, 1994)', *Osvita*, 15 chervnja, s.12.

6. Zel'man, L., 2014. 'Osnovni etapy rozvytku profesijnо-tehничnoi' osvity v Ukraїni (The main stages of the development of vocational education in Ukraine)', *Pedagogika i psihologija profesijnoi' osvity*, №2, s.205–216.

7. Korchenko, MO., 2011. 'Tendencii' rozvytku vyshhoi' pedagogichnoi' osvity v Ukraїni u 90-h rokah ХХ st. (Trends in the development of higher pedagogical education in Ukraine in the 90 years of the twentieth century)', *Teoretychni pytannja kul'tury, osvity ta vyhovannja*, №44, s.23–26.

8. Fedorchuk, O., 2010. 'Politychna nauka v Ukraїni: proces formuvannja ta instyucionalizacii' (Political science in Ukraine: the process of formation and institutionalization)', *Eminak*, №1–4, s.90–94.

9. Shenderuk, OB., 2016. 'Doslidzhennja pedagogichnoi' dij'al'nosti fakul'tetiv inozemnyh mov VNZ Ukraїny (90-ti rr. ХХ – pochatok ХХІ stolittja): istoriografichno-dzhereloznavchi aspekty (Research of pedagogical activity of foreign languages faculties of higher educational institutions of Ukraine (90-ies ХХ – the beginning of the ХХІ century): historiographical-source-study aspects)', *Visnyk Chernigivs'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universytetu. Serija: Pedagogichni nauky*, Vyp.133, s.259–263.

Yakimchuk O., Ph.D., senior lecturer, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), zhizhkot@gmail.com

Key contradictions in the formation of the Ukrainian educational system

Postcommunist transformation in Ukraine has affected the development of all spheres of social life, including education. With the declaration of independence,

new priorities and goals were set before the educational system. She moved on to new principles of work, due to which it was planned to get rid of the negative aspects of the Soviet legacy. But the process of reforming the education system, its updating and reformatting was complicated and controversial. The article raises the problem of the analysis of such contradictions, as well as the need for them to be taken into account in the formation of a new educational policy in modern Ukraine.

Keywords: person, education, culture, education system, educational policy, education reform, post-Soviet transformation of education, sociocultural significance of educational transformations.

* * *

УДК 316.344.34

Щубелка Н. В.,

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, історії та політології, Одеський національний економічний університет (Україна, Одеса), modero.el@gmail.com

СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСВІТИ ЯК ЧИННИКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Сучасне суспільство динамічно розвивається, тому потребує людини не просто знаючої, а людини яка здатна діяти в умовах соціально-економічних трансформацій в основі яких інноваційна складова. Парадигма освіти, що акцентована на знаньовому компоненті не може плідно функціонувати в межах нових соціально-економічних форм. Стратегічний потенціал теоретико-методологічних положень компетентнісного підходу полягає у зміні акцентів в освіті – із знаньового компоненту на компетентнісний. Ядром нової освітньої парадигми стає спрямованість на сам процес пошуку знання, самоосвіта. Реалізація теоретико-методологічної платформи компетентнісного підходу дозволяє реалізувати модель навчання, що стимулює новаторські зміни в культурі та соціумі шляхом розвитку у людини критичного мислення та формування навиків інноваційної діяльності.

Метою статті є аналіз потенціалу сучасної освіти в умовах соціально-економічних трансформацій, що містять інноваційну складову.

Методи: аналіз, синтез, системний метод.

Ключові слова: соціально-економічні трансформації, освіта, компетентнісний підхід, компетенція, методологія освіти.

В умовах постіндустріального суспільства особливого значення отримує наука. Революційні відкриття в галузі природничого знання привели до зміни мислення, системи цінностей та внесли істотні корективи в образ сучасної картини світу. Наука поступово перетворюється на безпосередню виробничу силу суспільства, посилюється взаємозв'язок між наукою, технікою і виробництвом. Для економіки постіндустріального суспільства характерним стало розширення сфери інноваційної діяльності. Економіка представляє собою систему, що функціонує на основі обміну знаннями. Так, основним «засобом виробництва» стає кваліфікація співробітників, а життєвим пріоритетом – розвиток людських здібностей.

Рушійною силою та основною ознакою, що визначає сутність постіндустріального суспільства є освіта. Сучасне суспільство динамічно розвивається, тому потребує людини не просто знаючої, а людини яка здатна діяти в умовах соціально-економічних трансформацій, в основі яких інноваційна складова. Соціально-економічні реалії ставлять перед освітою принципово нові завдання Парадигма освіти, що акцентована на знаньовому компоненті не може плідно функціонувати в межах нових соціально-економічних форм.

Нові тенденції соціально-економічного розвитку стали предметом досліджень соціологів, філософів, економістів. Особливості нового етапу соціокультурного розвитку досліджували О. Конт, Й. Шумпетер,

В. Мітчелл, Д. Белл, Е. Тоффлер, З. Бжезинський, Т. Сакайя та інших; значення освіти у соціальному поступі, культурі вивчали П. Козловски, А. Запесоцкий, В. Миронов, В. Андрющенко, В. Кремінь; роботи Ф. Кумбса, К. Манхейма, В. Щедровицького, В. Шадрікова присвячені аналізу кризового стану освіти; парадигмальні зрушення в освіті досліджували А. Бойко, В. Голубева, І. Зязюн, В. Розін, О. Суханов. В умовах інноваційного типу розвитку актуальним є аналіз потенціалу сучасної освіти як чинника суспільного прогресу.

Мета статті – аналіз потенціалу сучасної освіти в умовах соціально-економічних трансформацій, що містять інноваційну складову.

Перші спроби розкрити зміст культурних трансформацій були зроблені в кінці 60-х років професором Гарвардського університету Д. Беллом. В роботі «Майбутнє постіндустріального суспільства» [2], що була опублікована в 1973 році, Д. Белл представив концепцію постіндустріального суспільства, яка в подальшому отримала широкого поширення та визнання. Згідно теорії постіндустріального суспільства суспільно-економічний розвиток, розгортається як послідовне проходження стадій традиційної, індустріальної і постіндустріальної, що різняться переважаючим типом виробництва. Постіндустріальне суспільство Д. Белл визначив як «суспільство знання» (knowledge society). Він представив фундаментальні ознаки постіндустріального суспільства, п'ять з яких він пов'язав безпосередньо з науково – технічним прогресом. Згідно Беллу, про постіндустріальне суспільство свідчать ряд змін які виникають в суспільстві. Так, в економіці відбувається відхід обробних галузей виробництва до сфери послуг, в сфері технології провідна роль переходить до галузей промисловості заснованих на науці, в соціологічному контексті формуються нові технократичні еліти, та виникає новий принцип стратифікації.

Для постіндустріального суспільства визначальною ознакою, за Д. Беллом, стає те, що виробничим ресурсом стають інформація і знання. Наукові розробки стають головною рушійною силою економіки. Наукове знання трансформуються у фізичну реальність (нововведення), яка змінює суспільство. На думку Д. Белла, саме масштабами знань і об'ємом інформації та доступом до неї визначається потенціал даного типу суспільства. При цьому він наголошував на особливому статусі теоретичного знання, його виключному впливі на процес виробництва. За цих умов найбільш цінними якостями працівника стає рівень освіченості, професіоналізм, здатність самоосвіти і креативність. Постіндустріальне суспільство – це суспільство, в економіці якого в результаті науково-технічного прогресу істотного зростання набула інноваційна складова.

Ідеї Д. Белла отримали підтримку відомого американського футуролога Е. Тоффлера, який є автором робіт «Шок майбутнього» (1970 р.), «Третя хвиля» (1980 р.) та інших. За Тоффлером, виникнення постіндустріального суспільства зумовлено інтелектуальною революцією. Інтелект, наукові знання наукомістке виробництво – ключові виміри даного типу суспільства. У умовах постіндустріального суспільстві відбулося переструктурування наукової діяльності – останній ланцюг науки став точкою відліку конкретного

виробничого циклу, що забезпечило перетворення науки в продуктивну силу. Е. Тоффлер, вважав що в 1965 році започатковано інноваційну економіку.

Дослідження даних тенденцій продовжив Т. Сакайя. Він вперше поєднав два поняття – «вартість» і «знання», а саме, поєднав ієрогліфи «chi» (знання) і «kah» (вартість). Згодом, це поняття було перекладено як «knowledge-value» – «цінність, втілена в знання, породжена знаннями», у сучасній економічній теорії використовується «вартість, що створюється знаннями» [12, с. 346]. Тобто, сучасна економіка представляє собою систему, що функціонує на основі обміну знаннями і їхньої взаємної оцінки. Знанневий компонент залучається в практичну переробку ресурсів, саме знання, а не праця, стають джерелом вартості. Т. Сакайя констатує, що трудова теорія вартості замінюється теорією «вартості, створеної знаннями» (knowledge-value).

Зростання ролі інтелектуального фактору економічного розвитку сприяло появі теорій людського, інтелектуального капіталу (Г.Беккер, Т. Шульц та інші) концепцій соціального та культурного капіталу (П. Бурдьє, Дж. Коулман). В межах теорії людського, інтелектуального капіталу людина розглядається як інтелектуальний актив організації. Людські здібності які використовує організація науковцями визначаються як «людський капітал», «людські ресурси» чи «людські активи» [1; 6]. Вперше термін «людський капітал» використав Теодор Шульц, а його послідовник – Гері Беккер, довівши доцільність вкладень у людський капітал і сформувавши положення економічного підходу до людської поведінки, розвинув дані ідеї. Під «людським капіталом» розуміється сукупність накопичених професійних знань, умінь і навичок, що були отримані в процесі освіти і підвищення кваліфікації, які згодом можуть приносити дохід (заробітну плату, відсоток, прибуток в випадку відповідного використання).

Освіта в умовах постіндустріального суспільства стає безпосереднім джерелом його розвитку. Сьогодні в освіті змінюються акценти, традиційне розуміння сутності освіти як процесу отримання знань втрачає актуальність. Англійський соціолог Том Стоуньєр, аналізуючи процес становлення інформаційного суспільства, визначив навчання як процес отримання кваліфікації. Освіту Стоуньєр розглядає як метакваліфікацію, тобто систему практичних навичок, що дозволяють людині успішно діяти в умовах зростання інформаційного поля культури. Метакваліфікація, таким чином, дозволяє людині знайти потрібну інформацію і засвоїти її, навіть якщо вона знаходиться далеко за межами його особистого досвіду [14, с. 404].

У роботі американського педагога Філіпа С. Шлехті «Школа ХХІ століття. Пріоритети реформування освіти», підкреслюється, що більшість бізнесменів, відповідаючи на запитання: «Що ви хочете від школи?» як правило, наголошували – «Нам потрібні люди, які вміють учитися самостійно» [3]. Роботодавці зацікавлені в такому працівникові, який уміє самостійно думати і розв'язувати різноманітні проблеми, володіє критичним мисленням.

Стратегічні цілі сучасної освіти полягають у формуванні інноваційної особистості, здатної до творення змін і сприйняття змінності. Змінність, трансформація перестає бути винятком, а стає правилом,

сутнісною ознакою функціонування суспільства і кожного його члена зокрема [4].

Актуальною є освіта що здатна забезпечити процес формування і розвитку у людини здатності до інноваційної діяльності. Інноваційна діяльність має особливості, є складною, вимагає особливих знань, навичок та здібностей. Тут головне завдання освіти полягає не лише в тому, щоб дати знання про існуючий світ, а і озброїти людину методологією інноваційної діяльності. Вміння генерувати і презентувати нові ідеї, готовність діяти та приймати рішення в не типовій ситуації, безперервна освіта, мобільність, комунікабельність, відповідальність є ключовими характеристиками особистості яка живе в умовах динамічних соціально-економічних трансформацій, що містять інноваційну складову.

Сьогодні потенціал системи освіти вбачають у її переході на платформу компетентнісного підходу. Реалізація теоретико-методологічних положень компетентнісного підходу, на думку багатьох експертів [11], дозволить привести систему освіти у відповідність до вимог сучасного соціально-економічного розвитку. Сучасна парадигма освіти не обмежується знанневим компонентом, її наголос на компетентнісній складовій. Система освіти змінює акценти: з отримання нормативно визначених знань – на формування й розвиток практичних навиків у професійній сфері та соціальної діяльності. Тобто, знанневий компонент освіти доповнюється компетентнісним.

За умов компетентнісного підходу освітній процес спрямовується на процес формування та розвиток в учня низки компетенцій, які забезпечують його здатність до самореалізації в умовах сучасного соціально-економічного розвитку. Зокрема, основними ключовими компетенціями сучасної людини, серед низки інших, визнаються загальнокультурна, соціальна, комунікативна, навчально-пізнавальна компетентність. Так, формування загальнокультурної компетентності покликане забезпечити механізми культурної ідентичності. Загальнокультурна компетентність проявляється в здатності до життя у динамічному, багатокультурному, поліконфесійному світі, готовності до світоглядного діалогу з носіями різних систем цінностей, релігійної та культурної толерантності.

Соціальна компетентність полягає в розумінні сутності соціальних трансформацій та здатності до прогностичного моделювання соціокультурних процесів. Означає володіння знаннями та досвідом у сфері громадянсько-суспільної діяльності (виконання ролі громадянина, спостерігача, виборця, представника тощо) виявляється в готовності до прийняття управлінсько-економічних рішень, їх оптимальної реалізації з врахуванням усього комплексу соціокультурних чинників та відповідальності за їх наслідки.

Комунікативна компетентність реалізується в здатності до ефективної комунікації в умовах глобалізованого світу. Включає знання необхідних способів взаємодії з оточуючими людьми та подіями, вміння працювати у команді та презентувати власні ідеї, виконання різних соціальних ролей у колективі, улагоджувати розбіжності та конфлікти.

Навчально-пізнавальна компетентність забезпечує механізм автономної пізнавальної активності, що

включає елементи логічної, методологічної, евристичної, загальнонавчальної діяльності, співвіднесеної з реальними об'єктами, які пізнаються особистістю. Визначається здатністю до цілепокладання, планування, генерації ідей, аналізу, рефлексії, самооцінки навчально-пізнавальної діяльності, володінням навичками продуктивної діяльності: добуванням знань, прийомами дій у нестандартних ситуаціях, евристичними методами рішення проблем.

Особистісна компетентність спрямована на засвоєння способів духовного й інтелектуального саморозвитку та емоційної саморегуляції. Передбачає володіння критичним мисленням, психологічну грамотність, здатність до критики та самокритики; культуру поведінки.

Отже, під компетентністю людини розуміють спеціально структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання. Вони дозволяють людині визначати, тобто ідентифікувати і розв'язувати, незалежно від ситуації проблеми, характерні для конкретної сфери діяльності [11]. Компетентність розглядається тим фактором, що дозволить визначити готовність випускника освітнього закладу до продуктивної діяльності в динамічному соціумі.

Теоретико-методологічна платформа компетентнісного підходу уособлює інноваційний освітній простір. Практична реалізація положень компетентнісного підходу потребує впровадження інновацій в систему освіти. Нововведення в системі освіти знаходять вираження:

- в зміні методології, що забезпечує перехід від традиційних освітніх методів та технологій до інноваційних (впровадження інноваційних педагогічних технологій);
- в формуванні нового змісту освіти за рахунок впровадження освітніх програм;
- в впровадженні нових форм освіти, що сприятиме організації безперервного навчання, що актуально аспекти професійної мобільності, самоосвіти;
- в організаційно управлінських нововведеннях, що дозволяє приймати якісно нові рішення в структурі освітніх систем і управлінських процедурах, що забезпечують їх функціонування;
- в створенні нових видів навчальних закладів.

В контексті компетентнісного підходу особливої уваги потребує сфера методології освіти. Методологія класичної парадигми освіти базувалася на абстрактному розумінні людини, акцентах на пізнанні абстрактних цінностей – пізнавальних, етичних, естетичних та алгоритмізованому навчанні. Впровадження інноваційних освітніх технологій забезпечує перехід від традиційних освітніх методів, спрямованих на алгоритмізоване навчання та сприяє формуванню нового методологічного підґрунтя сучасної системи освіти.

Тема «освітніх технологій» була започаткована в 20-ті роки в роботах з педології, заснованих на працях з рефлексології І. П. Павлова, В. М. Бехтерева, С. Т. Шацького. Методам навчання приділяв увагу В. Сухомлинський, Ш. Амонашвілі, В. Шаталов, Є. Ільїн та інші. Технології розвиваючого навчання розроблені В. В. Давидовим, Л. В. Занковим, Д. Б. Ельконіним, Ж. І. Шифом, П. М. Ерднієвим та іншими. Формуванню

нового методологічного підґрунтя сприяли ідеї педагогічної технології «Школи діалогу культур» (В. Біблер).

До інноваційних традиційно відносять технологію продуктивного навчання, інтерактивні технології, проектну технологію та інші.

Формування методологічного підґрунтя освіти процес складний та суперечливий, проте можна визначити низку ознак інноваційних технологій:

- змінюють традиційну логіку освітнього процесу: не від теорії до практики, а від практики і отриманого досвіду до його теоретичного осмислення;

- навчання націлене на створення нового для учнів і вчителя освітнього продукту: ідеї, проекту, інтелектуального чи мистецького твору, тощо;

- метою реалізації інноваційних технологій є не накопичення учнем знань, а уміння застосовувати знання на практиці;

- освітній простір стає середовищем що забезпечує формування компетенцій: загальних (generic competences, transferable skills) та предметно-спеціальних (фахових) (subject specific competences);

- індивідуалізація процесу навчання (особистісно-орієнтоване навчання);

- суб'єкт-суб'єктна форма навчального процесу, педагогічний процес вибудовується за принципом діалогу;

- формування активної комунікації всіх учасників освітнього процесу;

- зростання значення внутрішньої мотивації учасників освітнього процесу.

Теоретико-методологічні положення компетентнісного підходу забезпечують впровадження інновацій в систему освіти та сприяють її модернізації у відповідності до потреб соціально-економічного розвитку. Акценти сучасної освіти змінені – із знаннєвого компонента на компетентнісний, з накопичення нормативно визначених знань, на формування й розвиток в учнів низки компетенцій, які дозволять успішно діяти в мінливому світі. Ядром нової парадигми стає спрямованість на сам процес пошуку знання, самоосвіта. Освіта в основі якої інноваційна модель навчання стимулює новаторські зміни в культурі та соціумі шляхом формування у людини навиків інноваційної діяльності та розвитку критичного мислення. Основними складовими стратегічного потенціалу систему освіти, які визначають її потенціальні можливості, є:

- зміна методологічного підґрунтя;
- формування нового змісту;
- впровадження нових форм освіти;
- організаційно управлінські нововведення.

Необхідними умовами для успішних освітніх реформ є ствердження у суспільній свідомості нових ціннісних установок та норм, перекваліфікація та навчання кадрів, формування у них здатності підтримувати і реалізовувати нововведення в педагогічну практику. Модернізація освіти потребує інституалізації, тобто перетворення її розвитку в упорядкований процес з певною структурою відносин, закріпленими соціальними нормами, правилами, статусами і відповідальністю учасників. Активні трансформації системи освіти потребують системних наукових досліджень та експериментальної бази інноваційних впроваджень в навчальний процес.

Список використаних джерел

1. Андрусенко, ТБ., 2007. 'Капитал XXI века', *Креативная экономика*, №7, с.11–15.
2. Белл, Д., 2004. 'Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования', *Перевод с английского. Изд. 2-ое, испр. и доп.*, М.: *Academia*, CLXX, 788 с.
3. Гаман, МВ., 2004. 'Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід: монографія', К.: *Вікторія*, с.104–131.
4. 'Дух і Літера №19. Університетська автономія', 2008, *Спеціальний випуск*, К.: «Дух і Літера», 368 с.
5. 'Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій', 2009, *Автор-укладач Н. П. Наволокова, Х.: Основа*, 172 с.
6. Жданова, ОА., 2011. 'Роль инноваций в современной экономике [Текст]', *Экономика, управление, финансы: материалы междунар. науч. конф. (г. Пермь, июнь 2011 г.)*, Пермь: *Меркурий*, с.38–40.
7. Зapesockий, АС., 2002. 'Образование: философия, культурология, политика', М.: *Наука*, 456 с.
8. Зязюн, ІА. 'Освітні парадигми та педагогічні технології у вимірах філософії освіти', *Науковий вісник МДУ імені В. О. Сухомлинського (Електронне видання)*.
9. Леонтьєва, О., 2003. 'Місто як школа', *Технологія альтруїзму*, №3.
10. Паракіна, СВ., 2008. 'Продуктивне навчання – особливий вид діяльності', *Управління школою*, №11–12.
11. Пометун, ОІ., 2004. 'Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн', *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук, К.: «К.І.С.»*, 112 с.
12. Сакайя, Т., 1999. 'Стоимость, создаваемая знаниями или история будущего', *Новая индустриальная волна на Западе: Антология / Под ред. В. Л. Иноземцева, М.: Academia*, с.337–371.
13. Слезингер, ГЕ., 2001. 'Социальная экономика: Учебник', М.: *Дело и сервис*, 368 с.
14. Стоуньер, Т., 1986. 'Информационное богатство: профиль постиндустриальной экономики', *Новая технократическая волна на Западе, М.: Прогресс*, 452 с.
15. Тоффлер, А., 1996. 'Построение новой цивилизации. Политика третьей волны', М.: *МИК*, 224 с.
16. Шумпетер, Й., 1982. 'Теория экономического развития', М.: *Прогресс*, 320 с.

References

1. Andrusenko, TB., 2007. 'Kapital XXI veka ((Capital of the XXI century))', *Kreativnaja jekonomika*, №7, s.11–15.
2. Bell, D., 2004. 'Grjadushhee postindustrial'noe obshhestvo. Opyt social'nogo prognozirovaniya (The future postindustrial society. Experience of social forecasting)', *Perevod s anglijskogo. Izd. 2-oe, ispr. i dop.*, M.: *Academia*, CLXX, 788 s.
3. Gaman, MV., 2004. 'Derzhavne upravlinnja innovacijamy: Ukraїna ta zarubizhnyj dosvid: monografija (State Innovation Management: Ukraine and foreign experience)', K.: *Viktorija*, s.104–131.
4. 'Duh i Litera №19. Universytets'ka avtonomija (University autonomy)', 2008, *Special'nyj vypusk*, K.: «Duh i Litera», 368 s.
5. 'Encyklopedija pedagogichnyh tehnologij ta innovacij (Encyclopedia of pedagogical technologies and innovations)', 2009, *Avtor-ukladach N. P. Navolokova, H.: Osnova*, 172 s.
6. Zhdanova, OA., 2011. 'Rol' innovacij v sovremennoj jekonomike [Tekst] (The role of innovation in the modern economy [Tekst])', *Jekonomika, upravlenie, finansy: materialy mezhdunar. nauch. konf. (g. Perm', ijun' 2011 g.)*, Perm': *Merkurij*, s.38–40.
7. Zapesockij, AS., 2002. 'Obrazovanie: filosofija, kul'turologija, politika (Education: philosophy, culturology, politics)', M.: *Nauka*, 456 s.
8. Zjazjun, IA. 'Osvitni paradygmy ta pedagogichni tehnologii' u vymirah filosofii' osvity (Educational paradigms and pedagogical technologies in the dimensions of the philosophy of education)', *Naukovyj visnyk MDU imeni V. O. Suhomlyns'kogo (Elektronne vydannja)*.
9. Ljeont'jeva, O., 2003. 'Misto jak shkola (City as a school)', *Tehnologija al'truїzmu*, №3.
10. Parahina, SV., 2008. 'Produktivne navchannja – osoblyvyj vyd dijאלnosti (Productive learning is a special kind of activity)', *Upravlinnja shkoloju*, №11–12.
11. Pometun, OI., 2004. 'Teorija ta praktyka poslidovnoi' realizacii' kompetentisnogo pidhodu v dosvidi zarubizhnyh kraїn (The theory and

practice of consistent implementation of the competent approach in the experience of foreign countries), *Kompetentnisnyj pidhid u suchasnyj osviti: svitovyj dosvid ta ukrai 'ns 'ki perspektyvy: Biblioteka z osviti 'oi' polityky / Pid zag. red. O. V. Ovcharuk, K.: «K.I.S.», 112 s.*

12. Sakajja, T., 1999. 'Stoimost', sozdavaemaja znanijami ili istorija budushhego (The value created by knowledge or the history of the future)', *Novaja industrial'naja volna na Zapade: Antologija / Pod red. V. L. Inozemceva, M.: Academia, s.337–371.*

13. Slezinger, GE., 2001. 'Social'naja jekonomika (Social economics): Uchebnyk', M.: *Delo i servis*, 368 s.

14. Stoun'er, T., 1986. 'Informacionnoe bogatstvo: profil' post-industrial'noj jekonomiki (Information wealth: the profile of the post-industrial economy)', *Novaja tehnokraticeskaja volna na Zapade, M.: Progress, 452 s.*

15. Toffler, A., 1996. 'Postroenie novoj civilizacii. Politika tret'ej volny (Building a new civilization. Third wave policy)', M.: *MIK*, 224 s.

16. Shumpeter, J., 1982. 'Teorija jekonomicheskogo razvitija (The theory of economic development)', M.: *Progress*, 320 s.

Shchubelka N. V., PhD in Philosophy, Associate Professor of the department of philosophy, history and political science, Odessa National Economic University (Ukraine, Odessa), modero.el@gmail.com

Strategic potential of education as a factor of social and economic development

Modern society is developing dynamically, therefore, it requires a person not just knowing, but one who is capable of acting in conditions of socio-economic transformations, based on the innovative component. The paradigm of education, focused on the knowledge component, can not function effectively within the framework of new socio-economic forms. The strategic potential of the theoretical and methodological provisions of the competent approach aims at the emphasis in education – from the knowledge component to the competence. The core of the new educational paradigm is the focus on the process of finding knowledge, self-education. The implementation of the theoretical and methodological platform of a competent approach allows you to implement a model of learning that stimulates innovative changes in culture and society by developing a person's critical thinking and skills in innovative activity.

The purpose of the article is to analyze the potential of modern education in the conditions of socio-economic transformations that contain an innovative component.

Methods: analysis, synthesis, systematic method.

Keywords: socio-economic transformations, education, competence approach, competence, methodology of education.

* * *

УДК 141.319.8:37.015.31]063

Кадиевская И. А., доктор философских наук, профессор, заведующая кафедрой философии, политологии, психологии и права, Одесская государственная академия строительства и архитектуры (Украина, Одесса), marlinna@yandex.ru

Нарядько Г. Я., кандидат философских наук, доцент кафедры философии, социологии и менеджмента социокультурной деятельности, ГУ «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского» (Украина, Одесса), marlinna@yandex.ru

СОВРЕМЕННЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРОБЛЕМЫ РАСПРОСТРАНЕНИЯ СИНДРОМА ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ВЫГОРАНИЯ (СЭВ) СРЕДИ РАБОТНИКОВ СФЕРЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Статья является особенно актуальной в современной Украине, когда в условиях кризиса, многие современные педагоги всё чаще сталкиваются с признаками синдрома эмоционального выгорания (СЭВ), который обычно выражается в психическом и эмоциональном истощении и

имеет разнообразные симптомы, среди которых: хроническая усталость, раздражительность, тревожность, временная потеря интереса к работе и жизни в целом и т.д. Автор статьи исходит из того, что, не смотря на глубину знаний и возраст, хороший педагог, способный положительно влиять на своих учеников, обязательно должен сохранить свежесть восприятия бытия, иметь положительные смысло-жизненные ориентиры, а значит не страдать (СЭВ) синдромом эмоционального выгорания. Поэтому проблема своевременной диагностики и преодоления СЭВ в контексте общей государственной программы сохранения и укрепления здоровья педагогов в нынешних условиях является научно обоснованной и актуальной. В статье особое внимание уделяется анализу как внутренних, так и внешних факторов, стимулирующих развитие СЭВ. Отдельно анализируются основополагающие симптомы в структуре СЭВ, а также особенности рабочих, производственных, и особенно организационных стрессов, оказывающих серьёзное влияние на развитие СЭВ у современных работников сферы образования.

Ключевые слова: синдром эмоционального выгорания (СЭВ), образование, профессорско-преподавательский состав, стресс, симптомы (СЭВ), эмоциональное истощение, редукция профессиональных достижений, деперсонализация, ресурсы преодоления (СЭВ).

(статья друкється мовою оригіналу)

Учитывая научную значимость данных проблем в современном философском дискурсе, можно сформулировать цель и задачи данной статьи.

Цель исследования – изучение основополагающих факторов развития и распространения синдрома эмоционального выгорания (СЭВ) среди педагогов в современных условиях.

Для достижения поставленной цели предполагается решить следующие задачи:

– рассмотреть историю развития проблемы СЭВ в отечественном и зарубежном научном дискурсе;

– актуализировать проблему своевременной диагностики и преодоления СЭВ в контексте общей государственной программы сохранения и укрепления здоровья педагогов в нынешних условиях.

– осмыслить ключевые понятия: синдром эмоционального выгорания (СЭВ), образование, профессорско-преподавательский состав, стресс, симптомы (СЭВ), эмоциональное истощение, редукция профессиональных достижений, деперсонализация и рассмотреть их взаимосвязь;

Основными методами исследования являются анализ и обобщение научной и периодической литературы по проблеме, а также общенаучные методы: анализ и синтез, индукция и дедукция.

Не только высокий профессиональный уровень, но и личность преподавателя, определяет качество образования. Молодым слушателям нужны не столько сухие книжные выкладки и определения, которые они всегда могут прочитать в интернете, сколько положительный личный пример преподавателя, его творческий подход к работе. Хороший преподаватель способен пробуждать в человеке лучшие моральные качества. Он может воспитать любовь к знаниям, а также творческое отношение к жизни и профессиональной деятельности.

Испокон веков процесс образования наделялся сакральными смыслами именно потому, что он предполагает таинственный контакт мировоззрения слушателя и педагога. Этот удивительный процесс передачи знаний и личного опыта всегда внушал глубочайшее уважение и почтение в культуре разных народов. Наиболее могущественные и успешные правители обычно отдавали дань уважения своим учителям, понимая, что именно от них зависит